

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. XXIV. Remisne, an Parisiis Sanctus in solitudinem secesserit,
quandonam id fecerit, et an tunc recta Cartusiæ eremum adierit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

ACTORE
C. B.

§ XXIV. Remisne, an Parisiis Sanctus in solitudinem secesserit, quando nam id fecerit, et an tunc recta Cartusiae eremum adierit.

Sociis aliquot
de quibus hic

Anonymus primorum quinque Cartusiae Priorum chronologus, qui proxilius Sancti nostri eloquium, Vitae antiquioris nomine, ut supra monui, edendum, contexit, Franciscus a Puteo seu Puteanus, Petrus Blomenvenna, alique recentiores ejus biographi, qui Parisiense prodigium, quo doctor, sese damnatum, e feretro publice vociferatus sit, in litteras miserunt, Brunonem, postquam id accidisset, vehementissima efficacissimaque habita oratione, ut nonnulli, qui et ipsi horrendo spectaculo adfuerunt, saeculo nuntium remittere unaque cum illo in eremum secedere decreverint, effecisse, memoriae produnt. Et anonymus quidem, qui Sanctum Parisiis tunc docuisse non scribit, fuisse illos omnes hujus socios seu familiares indicat; recentiores vero, qui Brunonem tum ibidem magistrum egisse volunt, quosdam etiam ex illis faciunt hujus discipulos. Verba huc spectantia tum anonymi, tum recentiorum, seu potius, qui, quod ei reliqui ex his consentiant, omnium locum tenebit, Blomenvennae huc transcribo. Anonymus itaque num. 5 sic scribit: Ea tempestate erat ibi magister Bruno, natione Theutonicus, de civitate Colonia non obscuris parentibus natus, ecclesiae Remensis canonicus et ibidem scholarum magister in Theologia, qui suprascriptis vocibus (doctoris scilicet, sese damnatum, vociferati) salubriter territus atque compunctus allocutus est quosdam socios ibi praesentes, ac, recitata deinde, quam ad hosce Sanctus habuerit, oratione, num. 8 subjungit: His vel similibus verbis atque sententiis sanctus Bruno seipsum et quosdam socios alloquens et exhortans deliberaverunt ipse et sex alii prohi viri secum abrenuntiare mundo et pompis ejus, et ad perpetuam poenitentiam peragendam heremi deserta competentia quaerere etc.

nonnulla dis-
seruntur, sibi
adjunctis,

C 405 En modo, quae Blomenvenna commemorat. Territus igitur, inquit, et salubriter (S. Bruno nimirum) compunctus, vocatis nonnullis ex sibi magis familiaribus sociis atque discipulis, inter quos erant magister Laudinus, qui post eum primus Cartusiae Prioratum suscepit, duo Stephani, unus Burgensis, alter Diensis, ambo canonici Sancti Rufi, Hugo etiam, quem appellabant Capellanum, eo quod solus ex eis sacerdotis officio fungeretur, et duo laici, Andreas scilicet et Guarinus, qui omnes praefatis horribilibus defuncti clamoribus interfuerant, his vel similibus verbis eos lacrymabiliter affatus est, Dicens: O amici et sodales etc. Haec ille, quosdam ex iis, quos S. Bruno post visum auditumque horrendum prodigium vehementissima oratione fuerit affatus, Sancti hujus fuisse discipulos, non obscure utique docens. Verum id, dato etiam, horribilem doctoris damnati historiam reipsa habuisse locum, idcirco mihi parum verosimile apparet, quod verosimillime Sanctus, ut § 8 ostendi, nec eo tempore, quo luctuosus casus con-

tigisset, nec unquam alias Parisiis docuerit seu magistrum egerit. Accedit, apud anonymum primorum quinque Cartusiae Priorum chronographum seu antiquiorem Sancti nostri biographum, qui majoris utique, quam Blomenvenna alique recentiores, auctoritatis est, sociorum dumtaxat, non autem etiam discipulorum nomine venire eos, ad quos a Sancto post feralem eventum orationem habitam perhibet. Ut sit, quosdam equidem ex iis, quos Sanctus in eremum secum attraxit, ejus ante exstitisse discipulos, hacque occasione factum, ut eis secedendi secum in eremum consilium inspirarit, nullo plane e capite vero apparet absimile, maxime cum Remos, docente ibidem Brunone, ingens undequaque, non modo indigenarum, ast etiam extraneorum alienigenarumque multitudo literas discendi ergo confluerit, ut supra num. 171 docui.

404 Verum quaeri hic jam potest, Remisne, an Parisiis in solitudinem Sanctus abierit, itenque quo anno id fecerit. Blomenvenna, Puteanus alique recentiores, qui in S. Brunonis Vita, quam ex instituto describere, fuisse hunc, Parisiis docentem, horrendo rediit prodigio in eremum pulsum tradunt, Parisiis etiam illum, compositis rebus, eo secessisse, non obscure indicant. Idem etiam facit antiquior noster biographus seu primorum quinque Cartusiae Priorum chronographus, etsi interim, Parisiis docuisse Sanctum, memoriae non prodat, uti jam mox docui. Verum Sanctus, cum in eremum secessit, Remis versabatur, pristino ibidem post Manassis archiepiscopi expulsionem statui restitutus. Ita docent nos hi, qui, quo ecclesiae cathedralis Remensis canonici Sancto parentarunt, titulum funebrem, inter recedendos 52, ex parte constituunt, sequentes de Brunone versiculi, num. 154 adhuc recitati:

Qui tum multimode nostra polleret in urbe,
Solamenque suis atque decus fieret,
Cumque faveret ei fortuna per omnia, jamque
Hunc praefereamus omnibus et merito;
Namque benignus erat omnique peritus in
arte,
Facundusque satis divitiisque potens;
Omnia postpositi Christo, nudumque secutus
Christum, cum multis suscipit hunc eremum.

Jam vero, cum hoc ita habeat, Brunonem sane, dato etiam, eum prodigio, quo doctor, sese damnatum, denunciavit, Parisiis praesentem adstitisse, hincque esse factum, ut saeculo nuntium remisit, in eremum sese, non Parisiis, sed Remis, quo hinc, facto jam prodigio, res suas compositurus redierit, contulisse, verosimillimum, ne dicam indubium, apparet.

405 Atque hoc quidem primum est, quod definiendum hic erat; quod jam ad secundum, seu ad tempus, quo Sanctus eremum, saeculo relicto, pertinet, pertinet, in opinione eorum, qui pro luctuosa doctoris damnati historia pulsoque hinc in eremum S. Brunone stant, id certe ante annum 1082 circiter factum non esse, necesse est, cum hoc circiter anno ferale spectaculum evenisse unanimi consensu scribant, uti tres diversas Sancti nostri Vitae, Commentario huic ex dictis subdendas, inspicienti patecet. Verum cum ferale historia certa ex supra dictis non sit, alia via, qua vel secessus S. Brunonis in eremum epocha, vel etiam dumtaxat tempus, ante quod haec figi haud queat, tutius certiusque determinetur, necessario ineunda est. Sanctus noster, uti dicta § 8 manifestant,

Bruno in solitudinem, non Parisiis, sed Remis secessit.

E

F

ut ante annum 1081, contra ac historiae litterariae

A festant, in pristinum Remis statum ante annum 1081 restitutus non fuit, ac proin, cum ex mox dictis non prius in eremum, quam cum id factum fuisset, sese receperit, consecrarium omnino est, ut hoc postremum ante eundem annum 1081 non fecerit; ut proinde a vero deviare videantur historiae litterariae Franciae scriptores, dum hujus Operis sui tom. IX, pag. 256, Brunonis in eremum secessum vel anno 1078 vel certe tunc, cum Manasses exauctoratus Remensis archiepiscopus armis sibi asserere male acquisitum archiepiscopatum conaretur, seu anno 1080 contigisse, affirmant. Nec tantum laudati scriptores Sancti nostri in solitudinem secessum loco cit. nimium maturant, verum etiam socios, qui eum ad hanc comitatu sunt, e clero Remensi, cujus an eorum ullus fuerit, est dubium, existisse asseverant. Ast de hoc infra tractabo; nunc in tempus, quo Sancti in solitudinem secessum acciderit, ante omnia inquirendum. Scriptores proxime laudati, qui hunc, ut jam dictum, cum anno 1080 aut etiam cum anno 1078 componunt, facere id videntur, quod Sancti cum Radulpho Viridi et Fulcilio Monoculo de falsis mundi delectationibus aeternumque duraturis caeli gaudiis collationem, de qua jam supra fuse actum, anno circiter 1077 accidisse statuunt, Brunonemque simul, qui una cum hisce saeculo renuntiandi, monachicumque habitum assumendi votum tum emiserat, Deo id exsolvere haud diu distulisse, existimant. Ast votum sese non statim implevisse, ipsemet Sanctus in epistola supra plus semel laudata, qua ad hujus exsolutionem Radulphum Viridem hortatus est, non obscure indicat.

Franciae scriptores statuunt, non contigit,

B 406 In hac enim ad Radulphum sic scribit: Reminiscitur quippe dilectio tua, quod, cum ego et tu et Fulcius Monoculus quadam die simul fuissimus in hortulo adjacenti domui Adae, ubi tunc hospitabar, de falsis oblectationibus et perituris mundi hujus divitiis, nec non de perennis gloriae gaudiis aliquamdiu, ut opinor, tractarem, unde divino amore ferventes promissimus ac votivimus Spiritui Sancto in proximo fugitiva saeculi relinquere et aeterna captare, nec non monachicum habitum recipere; quod et in vicino peractum esset, nisi tunc Fulcius Romam abiisset, ad cuius reditum peragenda distulimus; quo moram faciente aliisque interventibus causis, divinus amor elanguit, refriguit animus, fervorque evanuit. Ita Sanctus noster, qui sane, utpote in plurali numero dicens, peragenda distulimus, non solum de Radulpho, qui voti emissi exsolutionem distulerit, sed etiam de seipso, qui id pariter fecerit, indubie loquitur, ut proinde promptitudine, quam Bruno ad voti obligationem exsolvendam attulerit, laudati historiae litterariae Franciae scriptores moveri non debuerint, ut ejus in eremum secessum vel ipsi, quo votum statuunt emissum, anno 1078 affigerent, aut certe ultra annum 1080 non differrent. Nec est etiam, cur quis ob Guiberti abbatis Novigentini supra sapissime jam laudati auctoritatem Sancti nostri in solitudinem secessum ante annum 1081 contigisse existimet. Scribit quidem hic scriptor lib. I de vita sua, cap. 11: Hujus ergo (Manassis Remensis archiepiscopi simoniaci) mores prorsus improbos et stupidissimos habitus cum omnis honestas horreret, Bruno in ecclesiis tunc Galliae opinatissimus, cum aliis quibusdam Remensium clericorum nobilibus infamis illius odio excessit ab urbe Remensi, ac deinde, nonnullis interpositis,

subjungit: At Bruno, urbe (Remensi scilicet) deserta, saeculo etiam abrenuntiare proponit, qui suorum notitias horrens ad Gratianopolitanum processit territorium. Ibi in arduo et admodum terribili promontorio, ad quod difficillimum et valde insolens iter intenditur; sub eo etiam praeruptissimae vallis vorago dehiscit, habitare delicens, hujusmodi mores instituit, et sequaces ejus hodieque sic vivunt.

407 Verum, etsi is scriptor, uti ex illius huc jam transcriptis verbis liquet, Sancti nostri ex urbe Remensi secessum in Cartusia eremum subjungat, hunc tamen inter et illum nullum plane aut peregrinum duntaxat temporis spatium intercessisse, seu Brunonem, statim atque ob improbos Manassis mores urbe Remensi excesserat, in eremum abiisse, non edicit, nec, salva veritate, edicere id potuit, uti ex supra dictis tum de tempore, quo Sanctus ex urbe Remensi abiit, tum de rebus, quas deinde gessit, primum est eruere. At vero, inquires, nihilne etiam aliud Guibertus, unde Sancti in eremum secessum tempus utcumque determinari possit, suppeditat? Recitatis proxime binis textibus sequentia verba interserit: Quem (Manassem) postmodum proceres, clerus atque burgenses, cum ab Hugone, qui Diensis agnominabatur, archiepiscopo Lugdunensi, Apostolicae sedis legato, viro in fœnore justitiae clarissimo, creberrimo anathemate feriretur, et ille manu militari thesauros ecclesiae dilapidare niteretur, a sede, quam male obseverat, pepulerunt, et exilio relegatus aeterno, cum se ad excommunicatum tunc temporis Henricum imperatorem ipse etiam excommunicatus contulisset, hac illacque oberans, sine communiōne postremo defungitur; cum autem scriptor ille haec verbis, quae e binis ejus num. precedentiibus transcriptis textibus posterior includit, proxime praemittat, Manassis ex urbe sedeque Remensi expulsionem Sancti nostri in eremum secessum postponit, hincque fieri potest, ut huic illam praevisse Guibertus indicare non nemini videatur, ac proin, si scriptore hoc standum sit, S. Bruno ante annum 1081, utpote ante quem ex urbe sedeque Remensi Manassem expelli non contigerit, in eremum non abiisse. Verum etsi Guibertus Manassis expulsionem Brunonis in eremum secessum postponat, propterea tamen consequens non est, ut huic illam praevisse significatum voluerit.

408 Etenim sibi, Sancti nostri relato ob improbos Manassis mores ex urbe Remensi excessu, propositum duntaxat habuisse videtur, quid deinde tum de hoc, tum de illo factum esset, lectorem edocere, nulla interim ordinis, quo quaeque gesta essent, ratione habita. Ita omnino apparet, quod dum reipsa, quid tum de Manasse, tum de Brunone evenerit, enarrat, Manassis etiam mortem Sancti in eremum secessum praemittat, quo tamen illam diu posteriorem fuisse, dubitandum non est. Manassem enim diu duntaxat, postquam ex urbe Remensi fuisset ejectus, diem extremum clausisse, ipsemet Guibertus verbis proxime recitatis, uti haec consideranti patebit, indicare videtur, idque omnino suadent, quae Historiae litterariae Franciae scriptores tom. VIII pag. 633 et seq. memoriae produunt; Sanctum autem non diu admodum post Manassis ex urbe Remensi expulsionem in solitudinem sese recepisse, ex hic dicendis facile colliges. Jam vero, cum res ita habeat, ex eo sane, quod Guibertus Manassis

AUCTORE
C. B.

etsi interim
ex Guiberto
de Novigento

E.

F.

nec eventus
illius epocha

ACTORE
C. B.

Manassis expulsionem Sancti nostri in eremum secessum postponat, consecrarium neutiquam est, ut huic illam praevisse, significatum velit, etsi interim ex dictis § 8 revera non ante in eremum Sanctus, quam ex urbe Remensi Manasses fuisset expulsus, sese receperit.

nec tempus, quo Sanctus saeculo renuntiare proposuerit, constare queat;

409 Atque hinc jam consequitur, ut Guibertus nec Sancti nostri saeculo renuntandi propositum, etsi et hoc Manassis expulsionem per verba supra recitata postponat, fuisse hac posterius, significatum voluerit; quod hic accurate notandum idcirco duxi, quod ex hisce contendere non nemo posset, monachi habitus induendi votum, quod in collatione, cum Radulpho Viridi et Fulcio Monoculo habita, Sanctus emisit, esse pariter, contra ac supra statuimus, facta anno 1081 Manassis ex urbe Remensi expulsionem posterius. Res haec interim, quod bene etiam notandum, nec ita indubie sese habere, etsi etiam Guibertus, saeculo renuntandi proposito, de quo per verba num. 406 et alibi recitata loquitur, Manassis ex urbe Remensi expulsionem praevisse, diserte assereret.

Sine enim scriptori huic per verba illa de emissio a Sancto secedendi in eremum saeculoque renuntandi voto, an de ipso, qui utique cum secedendi consilio seu proposito fuit conjunctus, secessu illius in eremum sermo, admodum est dubium, maxime cum Guibertus, qui ex supra dictis rerum, a S. Brunone publice non gestarum, minus gnarus existit, facile ignorare potuerit votum, quod Sanctus noster cum Radulpho Viridi et Fulcio Monoculo intra privatos domus Ade, in qua hospitabatur, parietes ab aliorum hominum consortio sejunctus emisit. Atque hinc est, cur § 6 pro stabilenda opinione, quae habitam a Brunone cum Radulpho Viridi et Fulcio Monoculo collationem emissumque in hac saeculo renuntandi eremumque petendi votum post illius ex urbe Remensi discessum collocat, recitata supra, quae huc faciunt, Guiberti verba in subsidium non vocarim, licet interim haec eidem opinioni, quod forte eundem iis de voto, per Sanctum emissio, loqui Guibertus voluerit, suffragari, num. 177 edixerim. Hisce modo notatis, in tempus, quo Sanctus, quod ex dictis ante annum 1081 non evenit, in eremum secesserit, inquirere pergamus.

ast cum Bruno, mundo valedicens, non recta, contra ac

410 Cartusiae eremum S. Bruno anno 1084 omni dubio procul, uti infra ostendam, primum est ingressus; quare, si eremus, quam Sanctus, mundo nuntium remittens, primum adiit, Cartusiana exstiterit, seu, si recta tunc Cartusiam adierit, dubium non erit, quin eodem anno 1084 mundo primum valedixerit, seseque in solitudinem abdiderit. Atque hoc sane Annalium Cartusiensium libri quarti haecenus non vulgati auctor anonymus, qui doctoris, sese damnatum vociferati, prodigium anno 1082 accidisse statuit, omnino contendit, idque, ut apparet, quo illud vere habuisse locum tueatur, seu potius, ut aptam silentii, quod istud Guibertus Novigentinus abbas praeferit, rationem reddere queat. Et vero si dictum prodigium anno 1082 Sanctique in solitudinem secessus anno demum 1084 contigerit, fieri facile potuerit, ut, an hujus illud causa exstiterit, Guibertus ignorarit, ac proin ut luctuosam historiam, etsi optime sibi compertam, silentio praefereret, dum de Sancti conversione hujusque initis lib. 1 de vita sua, cap. 11 tractaret. Audi, qui laudatus Cartusianus anonymus, cui deinde, ut Guiberti silentio seu formato ex hoc contra

prodigium argumento negativo vis sua supra assignata maneat, responsurus sum, in proxime iterum cit. Annalium Ordinis sui lib. quarto haecenus non vulgato num. 99 sub finem de hac re loquatur. Nec juvat, inquit, reponere, Guibertum tacuisse de spectaculo. Tacuit enim, quia vel illud ignoravit, si tantum inter privatos parietes evenit; vel, si publicum fuit, et coram ingenti hominum multitudine actum, nescivit, utrum fuerit causa secessus sancti Brunonis, qui tantum annis fere duobus post illud recessit, ut legitur apud anonymum nostrum, et in citatis Chronicis, ab auctoribus Cartusiensibus editis.

411 Unde non mirum, si solis Cartusiensibus haec causa innotuerit; et maxime cum soleant ejusmodi consilia servari secreta, et non nisi paucis intimisque aperiri et communicari; quod sanctum Brunonem fecisse, credibile est juxta illud celebre placitum, a Petro Cluniacensi, ut jam diximus, commendatum, quo sanctus Patriarcha suis sequacibus inspiravit, « Miranda » opera, quanto possent nisu, occultare. » Quod nihilominus de presentium tantum et propriis operibus intelligendum est, non vero de praeclearis antiquorum Patrum gestis, quae posteris ad aedificationem commendare jubet Deus per Ecclesiasticum dicentem: « Laudemus viros » gloriosos et parentes nostros in generatione » sua. » Ita haecenus ille; tacite interim agnoscens, futurum fuisse, ut Guibertus, Pariensi prodigio in eremum pulsus fuisse S. Brunonem, exploratum haberet, si brevi hic in illam, postquam feralis historia publice evenisset, sese receperit. Et sane, si Sanctus, statim atque prodigium accidisset, aut certe non diu post in eremum, se sibi sociis adjunctis, abisset, fuisset utique fecisse hoc illum, horrendo eventu impulsus, Guiberto aliisque passim notissimum, maxime cum Sanctus tum eos, quos secum in solitudinem attraxit, tum alios, non paucos horribili illo damnati doctoris exemplo ad penitentiam agendam excitavit, quemadmodum omnes, qui prodigium propugnant, unanimi consensu contendunt. A vero, ait Cartusianus noster anonymus, Sanctus non prius, quam cum jam biennium fere a prodigiosa doctoris anastasi esset elapsus, in eremum sese recepit, hincque id fecisse illum, horribili eventu impulsus, ignoravit Guibertus. Verum cui, queso, verosimile appareat, Brunonem, qui jam inde ex voti dudum emissi religione ad habitum monasticum suscipiendum tenebatur, huicque obligationi satisfacere diutius differens gravioris noxae periculo sese erat expositurus, non prius in solitudinem, quam cum biennium fere a prodigio, quo, ut loquuntur nonnulli, animitus fuerat concussus, esset elapsus, secessisse?

412 Id sane incenso, quod, viso horribili spectaculo, conceperit, salutis aeternae rerumque caelestium desiderio minime congruit. Nec est, quod reponas, tanto temporis spatio rebus suis componendis, parandisque, quae ad novum suscipiendum vitae genus opus erant, indignis Sanctum. Etsi enim dubitandum non sit, quin post prodigium, si reipsa locum id unquam habuit, temporis aliquod spatium, quo res suas componeret, necessariaeque ad novum vitae genus pararet, vere impenderit, fuisse tamen illud aut esse debuisse duorum circiter annorum, nulla omnino ratio suadet. Quil ni enim bonis suis sese abdicare, amicis valedicere, paucaque, quae ei, pauperri-

D

Cartusianus
anonymus,
biennii circiter
spatium

E

F

inter Sancti
in eremum
secessum et
Pariensise
prodigium

A *nam vitam ducturo, necessaria essent futura, parare duorum etiam dumtaxat triumve mensium spatio poterit? Ast, inquit Cartusianus noster anonymus, Sanctum anno 1084 Cartusiae eremum esse ingressum, primorum quinque Cartusiae Priorum chronologus seu antiquior Sancti nostri biographus num. 11 disertè tradit, eique, qui post floruerunt Cartusiani alii, pro prodigiosa doctoris damnati anastasi testati, jamque in medium § 11 adducti, etiam consentiunt. Fateor, sic habet: verum quid tum? Sanctum equidem post factum prodigium in solitudinem, ab eremo Cartusiana diversam, antequam hanc adiret, sese non abdidisse, nusquam affirmat. Nec, etsi id affirmaret, consequens propterea fieret, ut, spectatis iis, quæ is scriptor memorie prodit, Sanctus noster, antequam in solitudinem secederet, biennium circiter a prodigiosa anastasi siverit elabi. Etsi enim anonymus ille chronologus, seu antiquior noster biographus, definitum anno 1084 Brunonis in Cartusiae eremum secessum innectat, suo tamen scribendi modo non efficit, ut Parisiense prodigium anno 1082 necessario sit innectendum. Etenim id relaturus num. 1 ita memorat: Anno Dominicæ*

B *Incarnationis MXXXII vel circa, illum dum solenne studium floreret Parisiis, præcipue in Philosophia et Theologia et jure Canonico, sicut generaliter consuevit, tale prodigium (quo scilicet doctor Parisiensis tantisper rediivus, sese damnatum, e feretro adstantibus denuntiari) ibi dicitur accidisse.*

perperam interponens, opinatur,

415 *Prodigiosa ergo doctoris damnati anastasis, spectatis iis, quæ antiquior noster biographus memorie prodit, non definito anno 1082, sed vel hoc ipso anno, vel uno aut altero proxime seu prægresso seu secuto, evenit, nec quidquam alibi occurrit, quod feralem illam historiam, si unquam accidit, determinato anno 1082 cogat innectere. Quid si ergo illa, si contigit, ipso anno 1085, ad finem fere jam provento, reipsa etiam, uti ex dictis fieri potest, contigisse statuatur, ita sane hanc inter et Sancti in Cartusiae eremum secessum, qui ex dicendis anno 1084 circa diem, S. Joanni Baptistæ sacrum, evenit, non biennium circiter, sed arctius longe temporis spatium intercesserit, quod Sanctus rebus suis componendis parandisque, quæ ad consilii sui executionem opportuna arbitratur, impendere potuerit, quodque, si longius adhuc videretur, quam ut a Sancto rebus suis componendis necessariisque vitæ eremiticæ amplectendæ parandis impensum fuisse credatur, contrahi adhuc potest differendo etiam ad annum usque 1084 Parisiense prodigium, utpote quod nec necessario ante hunc annum ex jam dictis acciderit. Quoquo modo itaque res habeat, biennii circiter spatium annum inter, quo Sanctus in Cartusiae eremum abiit, prodigiique Parisiensis epocham intercessisse, ex iis, quæ anonymus primorum quinque Cartusiae Priorum chronologus seu antiquior Sancti nostri biographus memorie prodit, consequens non est. Atque id quidem, nec immerito ob jam dicta, statuimus, Cartusiano nostro anonymo dantes tantisper, Sanctum nostrum, cum mundo valedicturus Remis excessit, recta in Cartusiae eremum secessisse, seu ad S. Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, a quo in hanc ex dicendis ductus fuit, sese contulisse.*

Cartusiam non adierit, sed ante, uti e laudata a Mabillonio

414 *Verum Sanctus, antequam hoc faceret, solitudinem a Cartusiae eremo diversam aditisse, in eaque aliquamdiu commoratus fuisse videtur. Ita opinandi ansam seu fundamentum præbent*

varii funebres Sancti Tituli, uti etiam Mabillonius in Ordinis sui Benedictini Annalibus, lib. LXVI, num. 66. Hic enim scriptor ibidem, de Sancto nostro, qui, Cartusiam adiens, magni nominis eremitam, si Blomenvenna ex Henrico Calcar recte notet, in via consuluerit, sermonem faciens, hæc sequentia prodit memorie: Quinam sit ille magni nominis eremita, quem Bruno adeundo Cartusiam consuluit, nemo hactenus, ne quidem divinando, assecutus est. Conjectabam aliquando, fuisse Stephanum Tiernensem, qui tum Mureti apud Lemovicos non sine magni nominis fama eremiticam vitam cum suis agebat. At quibusdam monumentis adducor, ut credam, illum magni nominis eremitam non alium esse, quam Robertum, abbatem Molismensem. Exstat in illius monasterii tabulario Rainardi de Barro, et Johannis de Laniaco charta, qua « terram apud Siccam-fontanam, labore » hominum » partim « jam complanata, » laudante Valentio comite Brenensi et Barrensi, » cujus « hoc casamentum » erat, ecclesie Molismensi conferunt.

415 « Cum vero ecclesia loci illius, quam » ædificaverant Petrus et Lambertus, discipuli » magistri Brunonis, qui cum eo in territorio » illo erant, et eremitice vixerant, a domno Roberto Lingonensi episcopo in honore beate » semper Virginis Mariæ dedicaretur, atrium » que benediceretur, prædictus comes et idem » Raynardus et Acelenus cum multis aliis præ » sentes fuerunt. » Ex quibus intelligitur, Brunonem apud Siccam-fontanam, qui locus est diocesis Lingonensis in archidiaconatu Barri super Albam, aliquamdiu eremitice vixisse cum prædictis Petro et Lamberto ipsius discipulis et de proximo consulere potuisse Robertum Molismensem abbatem, magni tum nominis, qui eremiticam passim vitam agebat. Nulla prædicto instrumento apponitur chronica nota; sed ad marginem recentiori manu adscriptus est annus MXXXI, qui tempori secessus Brunonis apprime convenire potest. Nec obstat, quod Rotbertus Lingonum præsul et ipse Brunonis discipulus, qui Sicca-Fontanæ ecclesiam dedicavit, non ante annum MXXXV hanc sedem inierit. Nam hæc dedicatio aliquanto post recessum Brunonis facta est. Certe Brunoni Remis Gratianopolim adeundi obvium erat Molismense monasterium, adeoque Rotbertus ejus abbas, quem nullus tum eremitarum aut monachorum, ad perfectionem illis in partibus contententium, non rectorem ac ducem habere cupiebat. Ita ille; e Titulis autem funebribus, e quibus, Sanctum recta in Cartusiam, cum mundo valedixit, non secessisse, existimo, primus S. Petri Treccorum est, locumque inter edendos 47. tenens sic habet:

Ut Titulus dicit, mundi tentamina vicit

Bruno vir sapiens jussa Dei faciens.

Sprevit opes multas, sibi nec fuit ulla facultas;

Sed quidquid potuit, fratribus exhibuit.

Fugit ab hac vita, monachus fit et hinc eremita.

Dum sic abstulit, regna poli meruit etc.

416 *Secundus, qui monialium Tituli S. Joannis Baptistæ est, locoque 68 recudetur, binos hosce una cum aliis nonnullis complectitur versiculos:*

Vivit adhuc Bruno, sibi traditur a Patre vita.

Clericus ipse fuit, fit monachus, hinc eremita.

Tertius,

ACTORUM
C. B.

E
monasterii
Molismensis
charta, variis
que

F

funebribus
Sancti Tituli

AUCTORE
C. B.

Tertius, inter recedendos 439, quo Albertus, ecclesie Beverlacensis canonicus, Sancto parentavit, hexametro dumtaxat pentametroque constat.

Det pietas Christi tibi, Bruno, quod meruisti. Factus in hac vita monachus prius, hinc eremita.

Quartus, seu 145 inter recedendos, quem Sancto Castrensis S. Petri ecclesia inscripsit, hisce potissimum versiculis concipitur:

Gloria justorum, solatia sola reorum

Bruno fuit vivens, parque dolor moriens.

Totius cleri decus, exemplar quoque veri

Mors dolor eripuit, dum Pater occubuit.

Effectus monachus prius, hinc eremitaque re-

ctus.

Gratia summa Dei propitiatur ei.

Sanctus itaque, uti ex hisce jam recitatis funebribus Titulis ejus apparet, monachum prius induit egitque, quam vitam eremiticam fuerit amplexus. Ita scilicet, quemadmodum Historie literarie Francie scriptores tom. IX, pag. 257 observant, Titulorum illorum auctores designare voluerint

tempus, quo Sanctus, antequam in Cartusie eremum secederet, solitudinem inhabitavit, seu, quod eodem recidit, solitudinem a Cartusie eremo di-

versam, antequam in hanc sese abderet, Sanctum nostrum inhabitasse, vitamque in ea monachicam duxisse.

colligitur, in
Siccæ-Fontanæ
solitudine

417 Ita fere quantum ad substantiam illi, addentes etiam locum, in quo Sanctus, antequam in Cartusie eremum secederet, aliquamdiu fuit versatus, Siccæ-Fontanæ solitudinem exstitisse. Et Sanctum sane in hac, antequam Cartusiam adierit, aliquanto temporis spatio habitasse, mihi sat verosimile, ne dicam certum, faciunt, quæ Mabilionius, quem etiam in margine laudant, loco supra cit. in medium adducit. Verum cum ex hisce ibidem, non monachicam, sed eremiticam dumtaxat vitam duxisse Sanctus intelligatur, qua ratione veritati congruunt Tituli diversi funebres proxime recitati, quibus Brunonem primo monachum, ac deinde eremitam factum esse docemur? Difficilis sane implicatusque valde hic nodus videtur. Verum quid si Sanctus a monachico habitu, quem mox, cum in Siccæ-Fontanæ solitudinem sese abdidit, induerit, primo quidem monachus, eremita vero post a vivendi norma, quam et tunc deinde amplexus sit, factus fuisse in præfatis Titulis funebribus dicatur? Quid si etiam id fiat, quod in Molimensi abbacia, Siccæ-Fontanæ solitudini vicina, reipsa monachum, monachico etiam habitu assumpto, egerit, ac deinde tum in Siccæ-Fontanæ solitudine, tum in Cartusie Calabriæque eremis vitæ eremiticæ sese dedit? Sane ut postremum hoc verosimillimum putem, faciunt tum dicti Tituli funebres, tum votum induendi monachum, a Sancto ex dictis ante emissum; ut autem alterutrum adstruatur, suadere etiam videtur, quo Sancto ab ecclesie seu abbacie Molimensis seu Molernensis monachis parentatum fuit, funebri Titulus, inter recedendos 40. Hoc enim, familiarissimum sibi fuisse S. Brunonem, laudati monachi produnt. Nostris inquirunt, versiculis, qui habitamus Molernium addentes vobis, qui estis Turri, innotescimus, quod pro domino Brunone patrono vestro, nostro autem familiarissimo, Missarum solemnibus diebus triginta celebravimus; etiam ejus obitus anniversarium diem in catalogo fratrum nostrorum conscripsimus.

418 At vero, inquires, etsi Primorum quin-

que Cartusie Priorum chronologus seu antiquior Sancti nostri biographus aliique recentiores non impediunt, quo minus Parisiense prodigium, si unquam contigit, ultra annum 1082 queat differri, stantibus tamen iis, quæ scribunt, Sanctus noster, cum sæculo valedixit, recta in Cartusiam secessisse videtur, nec alibi, antequam eo sese conferret, aliquamdiu esse commoratus. Etenim, ut ab antiquiori nostro biographo ducatur initium, mox hic, recensita, quam Sanctus, viso horribili spectaculo, habuerit, oratione, ita prosequitur: His vel similibus verbis atque sententiis seipsum et quosdam alios alloquens et exhortans delibaverunt ipse et sex alii probi viri secum abrenuntiare mundo et pompis ejus, et ad perpetuam pœnitentiam peragendam heremi deserta competentia quærere, et ibidem, relictis omnibus divitiis et deliciis et honoribus mundi, accipere singuli cruces suas et nudum Christum sequi per arctam viam, quæ ducit ad vitam, et latam ac spatiosam deserere, quæ amatores et sectatores mundi perducit ad supplicia damnatorum. Et ideo, quia audierant famam sanctitatis sancti Hugonis episcopi Gratianopolitani, qui prius aliquo tempore ejusdem magistri Brunonis in scholis creditur socius extitisse, sancto Spiritu inspirante, proposuerunt ad memoratum sanctum episcopum simul accedere et ejusdem auxilium et consilium requirere, ut in ejus diocesi, quam audierant multis desertis montibus habundare, mererentur locum congruum obtinere, in quo suum sanctum et salubre propositum possent effectui mancipare. Septem igitur sancti viri supra scripti predicta de causa ad prædictum Sanctum episcopum, duce sancto Spiritu, pervenerunt. Cum igitur orationi, a S. Brunone post prodigium habita, mox hujus sociorumque Hugonem accedendi consilium, proximeque secutum ad sanctum hunc episcopum accessum, nullius prorsus rei, quæ media intercesserit, mentio facta, subjungat, Sanctum sane, facto Parisiensi prodigio, recta ad Hugonem Gratianopolitanum episcopum se contulisse, nec alibi ante aliquamdiu esse commoratum, non obscure indicat, uti quisque, quantum opinor, rem attente considerans, facile agnoscat.

D
quidquid in
contrarium
est antiquiore

419 Nec minus clare id ipsum indicat in contexta a se Sancti nostri Vita Blomenvenna. Oratione enim, qua Bruno, viso doctoris damnati spectaculo, vocatos ad sese et discipulis suis familiaribusque nonnullos allocutus atque ad pœnitentiam agendam adhortatus primum fuerit, recensita, duos Stephanos, Burgensem unum, Diensem alterum, quos hisce accenset, ita primo loquentes inducit: Non longe a civitate Valentie, cui nostrum adhæret monasterium sancti Rufi prope fluenta Rodani in confinio diocesis Diensis est civitas Gratianopolis atque in ea beatus Hugo, ejusdem civitatis episcopus, quem frequenter vidimus et cognoscimus virum utique sanctum, justum et rectum ac timentem Deum, virum in omni virtute exercitatum atque perfectum. Is habet in diocesi sua montes altissimos, in quibus sunt deserta loca plurima, ab omni hominum transitu et consortio separata, ac per hoc ad pœnitentiam agendam accommodatissima. Iste etiam, exemplo et monitis ad penitentiam omnes invitans, in adventu nostro, si ipsum accesserimus, gaudebit et voti compotes faciet. Est enim supra modum pius, benignus et misericors. Nos vero, qui viam, qua ad eum itur, frequenter

atque San-
cti biographi
arguatur,

F

A frequenter ambulavimus, ad ipsum vos ducere valeamus; ac deinde qui Bruno ejusque socii, probato mox omnium calculis, quod hisce verbis includitur, utriusque Stephani consilio, ad Hugonem Gratianopolitanum episcopum, rebus suis compositis, consuloque in via magni nominis eremita, sese contulerint, exponit, nulla plane, quæ illorum ad hunc accessui præverit, commorationis alio in loco mentione facta. Puteanus porro in edenda, quam concinnavit, Sancti Vita ad amissum fere (neque enim, eum consulti in via eremita non meminisse, quidquam ad rem hic facit) Blomenvennæ consonat, ut proinde tam secundum hosce Sancti nostri biographos, quam secundum alterum, num. præced. memoratum seu primorum quinque Cartusie Priorum chronologum Bruno ejusque socii, cum sæculo montium remisere eremumque petiere, recta sese ad Hugonem Gratianopolitanum episcopum, a quo ex dicendis in Cartusia solitudinem haud multo post ducti fuere, sese contulerint.

aliquandiu
commoratus
sit,

B 420 Verum cum Puteanus et Blomenvenna sæculo demum sexto decimo suam de Sancto lucubrationem elaborarint, hisque antiquior primorum quinque Cartusie Priorum chronologus non prius ex supra dictis, quam cum jam anni amplius centum a Brunonis essent obitu elapsi, floruerit, recentioresque ab hujus in Cartusie eremum secessu omnes sunt, quam ut iis unquam, quæ de hoc narrant, fidem certam atque indubitam facere possint, nedum quando cum antiquiori fidei integræ monumento pugnant; locum autem hoc postremum hic obtinet. Sanctum enim, antequam in Cartusie eremum sese abderet, in Sicca-Fontanæ solitudine vitam eremiticam aliquandiu duxisse, antiqua, quam verbis supra recitatis Mabillonius laudat, monasterii Molismensis charta prodit, nec ullo ex capite vetus hoc Sanctoque nostro æquale monumentum supposititium spuriumve apparet. Adhæc opinioni, quæ Sanctum, cum mundo valedixit, in Cartusie eremum non recta secessisse, statuit, etiam Guigo, quintus Cartusie Prior, in conscripta a se S. Hugonis Gratianopolitani episcopi Vita suffragatur. Etenim, ubi Brunonis sociorumque ejus (ad, quæ ex ea num. 422 huc transcribentur, verba) ad Hugonem accessum refert, ita de illis scribit: Quærebant autem locum, eremiticæ vitæ congruum, necdumque repererant. Quibus verbis non obscure indicat, Brunonem ejusque socios, antequam ad Hugonem venissent, operam jam dedisse, ut locum eremiticæ vitæ aptum invenirent; hinc autem fit, primo quidem, ut a vero alienum videatur, Brunonem ejusque socios, cum post prodigium jamjam mundo valedicturi essent, communi consilio, ut laudati mox biographi docent, statuisse, ad Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, ut ab eo in diocesis Gratianopolitanæ montibus locum eremiticæ vitæ aptum impetrarent, sese conferre; deinde vero, ut vel hinc, Sanctum nostrum, antequam ad Hugonem accederet, in Sicca-Fontanæ solitudine, quo, an locus hic vitæ eremiticæ aptus esset, exploraret, aliquandiu fuisse commoratum, verosimile evadat, ac proinde laudata a Mabillonio monasterii Molismensis chartæ, quæ id ex dictis factum prodit, pondus qualecumque accedat.

in solitudinem
vel anno 1081
vel altero e
binis seqq.
secessit.

C 421 Accedunt Tituli funebres supra laudati, qui, si Sanctus noster, cum mundo valedixit, recta in Cartusiam, ubi eremiticam vitam duxit, secesserit, veritati haud satis opte intelligentur con-

gruere. Omnibus itaque sedulo perpensis, dubitandum vix apparet, quin Sanctus, cum sæculo montium remisit, non recta in Cartusiam, sed alio prius concesserit. Et locum quidem, quem tunc petiit, atque aliquandiu inhabitavit, Sicca-Fontanæ solitudinem fuisse, laudata supra a Mabillonio monasterii Molismensis charta fidem facit. Verum quanto quidem temporis spatio Bruno in hac, antequam ad Cartusie eremum seu ad Hugonem Gratianopolitanum episcopum se conferret, fuit moratus? Nihil omnino, ut quid certi hac de re statuatur, occurrit. Cum ecclesie seu monasterii Molismensis, solitudini Sicca-Fontanæ adjacentis, monachi in titulo funebri, quo Brunoni parentarunt, familiarissimum suum ex jam dictis eum appellent, Sanctum sanè, quo eis adeo notus esse potuerit, temporis spatio satis longo in solitudine illa aut etiam in ipso, in quo ex dictis monachum egerit, Molismensi monasterio esse commoratum, sat verosimile apparet. Quid si ergo per annum circiter aut adhuc diutius ibidem hæserit, ac tum demum, cum locum vitæ eremiticæ, cui se dederit, minus aptum experiretur, ad Hugonem Gratianopolitanum, ut ab eo aptiorem obtineret, sese contulerit? Id sane a verisimilitudine minime abhorreere mihi videtur. Jam vero, cum hæc ita sint, Sanctusque, ut supra docui, certe non ante annum 1081 in solitudinem, sæculo relicto, abierit, nec serius ex dicendis, quam anno 1084 circa diem S. Joanni Baptistæ sacrum Cartusie eremum sit ingressus, consequens fit, ut vel anno 1081 vel altero e binis sequentibus in solitudinem, quæ ex dictis Sicca-Fontanæ indubie fuerit, sese, sæculo relicto, primum abderit. Alia, ut tempus, quo id evenerit, propius determinem, invenire haud quivo. Ad alia modo, quæ post secuta sunt, discutienda progrediamur.

AUCTOR
C. B.

§ XXV. Sancti ad Hugonem, Gratianopolitanum episcopum, accessus, quales ejus fuerint socii, et an tunc sacerdotio initiatus extiterit.

Cum Sanctus noster, sexque ejus socii, quibus ille, ut apparet, eremiticæ vitæ desiderium inspirarat, locum hactenus huic vitæ generi satis aptum, utut diligenter quæsitum, haud invenissent, ad Hugonem tandem Gratianopolitanum episcopum, ut ab eo, de cujus virtutibus plane eximius vitæque sanctitate inaudierant, locum quemdam proposito suo idoneum impetrarent, pervenerunt. Hæc aliaque nonnulla fas est colligere ex Guigone, quinto Cartusie Priore, in sancti illius antistitis Vita, apud nos tom. I Aprilis edita num. 11 ita scribente: In his (sanctus Hugo) agebat, et, ecce, tribus necdum in episcopatu, post monasterii reditum, completis annis, adest magister Bruno, vir religione scientiaque famosus, honestatis et gravitatis ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Hæbat autem socios magistrum Landuinum, qui post eum Cartusie Prior extitit, duos Stephanos, Burgensem et Diensem (hi S. Rufi canonici

Sanctus ad
Hugonem
Gratianopoli-
tanum venit.
Fuit huic, quæ
ex Guigone,